

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

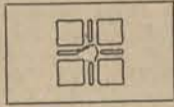
OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Abonnementsprijs per jaar: f 1.50
 Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . . . . . f 4.—
 Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . . „ 0.05
 Afzonderlijke nummers . . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën: f 0.15
 Per regel . . . . . „ 0.12 1/2
 Bij plaatsing van 500 regels . . . . . „ 0.10
 „ „ „ 1000 „ . . . . . „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
 Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
 Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Het hoofddoel der Vereeniging is:
 Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds. Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50). Zij die f 5.— of meer contribuueeren of een gift in ééas schenken van f 100 —, zijn donateur(trice). Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Lezing van den heer H. Doeff. — Perskroniek. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indië. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Feuilleton. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur overzicht. — Ingezonden. — Ledenlijst. — Officiële Berichten. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeling Nijmegen:

Voordracht met lichtbeelden

te houden door den heer S. SIBINGA MULDER van Groningen op Donderdag 11 dezer 's avonds ten 8 ure in het Grand Hotel du Soleil.

Onderwerp:

De suikerriet-cultuur en de suikerindustrie op Java.

Leden met hunne huisgenooten, waaronder begrepen kinderen boven de 18 jaar, hebben vrijen toegang. Voor niet-leden zal de toegangsprijs waarschijnlijk 10 cent per persoon bedragen.

Van de Afdeling Breda en Omstreken:

Voorloopige kennisgeving aan onze leden.

In de maand Maart a.s. zal de heer Albert Vogel voor de leden dezer afdeling op nader te bepalen plaats en datum een voordracht houden over zijn hoogst interessante kunstreis over Java en zijn terugreis over China en Japan.

HET BESTUUR.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

De in ons vorig nummer op 10 Februari 1909 aangekondigde vergadering van de „Nederlandsche Afdeling der Ned.-Indische Maatschappij van Nijverh. en Landbouw, en waarop de heer Mr. C. T. H. Hierneiss eene lezing zou houden over het onderwerp:

„De Indische Inkomstenbelasting”

is uitgesteld tot 17 Februari 1909, terwijl die lezing zal worden gehouden in het gebouw „Concordia”, Alexanderplein alhier.

Van de Afdeling Utrecht en Omstreken.

Algemeene Vergadering

te houden

in het gebouw Irene, den 19 Febr. 1909, 's av. 7 1/2 uur.

Punten van Behandeling:

1. Notulen.
2. Verslag der Afdeling over 1908.
3. Rekening en verantwoording over 1908.
4. Verkiezing candidaten Hoofdbestuur.
5. Verkiezing Afgevaardigde Algemeene Vergadering.
6. Verkiezing nieuwe Bestuursleden; aftredend de Heeren Dr. J. H. F. Kohlbrugge en H. Kohlbrugge, die zich niet herkiesbaar stellen.
7. Behandeling der door het Bestuur aan de orde gestelde stukken en van de leden ingekomen mededeelingen.
8. Benoemen twee leden voor het nazien der boeken over 1909.
9. Rondvraag.

De Indische Toekomststaat als Bestuursideaal.

Den 29en Januari 1909, des avonds ten 8 ure, hield de heer H. Doeff, in het Zuid-Hollandsch koffiehuis, voor de „Vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië”, eene lezing over het onderwerp:

„De Indische Toekomststaat als Bestuursideaal”,

welke door een talrijk deskundig gehoor met belangstelling werd gevolgd.

Van het karakter van dezen toekomststaat gaf de inleider een beeld door een Inlandsch Hoofd te laten vertellen, hoe Indië over een zeker aantal jaren op staatkundig gebied er wel uit zou zien, dat wil zeggen: één geheel, één gewest, één vertegenwoordiging, in het kort, een constitutioneel staatsbestek en een eigen nationaliteit.

In de dagbladen hebben uitvoerige verslagen van deze lezing een plaats gevonden, wij willen hier thans volstaan met de volgende opmerking:

Dat in den politieken toestand van Ned.-Indië verandering komen zal, wordt door niemand in twijfel getrokken, maar welk aandeel het inlandsch element in die ontwikkelingsgeschiedenis hebben zal werd door den inleider niet aangeoerd.

Hoe het zij, het onderwerp, door den spreker op bescheiden wijze behandeld, zal aan allen, die belangstellen in de politieke en economische ontwikkeling van Ned.-Indië, veel stof tot overdenking opleveren.

Debat werd niet gevoerd.

De lezing werd door een flink applaus gevolgd, waarna de voorzitter onder dankbetuiging aan den heer Doeff voor zijne rede, de vergadering sloot.

E. VAN ASSEN, Secr.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Uit een Curaçao-brief van de *Nieuwe Courant*. — Het *Algemeen Handelsblad* over het Inlandsch onderwijs. — De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* over commerciële boekhouding bij de Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië.

Uit een Curaçao-brief, aan de *Nieuwe Courant* gericht, ontleenen wij het volgende:

„De onder Castro's régime tot gewoonte geworden verguizing van Nederland, zegt de correspondent, en in het bijzonder van Curaçao, heeft plaats gemaakt voor allerwelwillendste betuigingen zowel in de pers, die thans voor den ex-president geen genade kent, als van de zijde van het volk, dat onze Koningin en ons volk toejuicht als zijn bondgenooten en beschermers.

„De bestaande toestand” — aldus bijvoorbeeld het te Caracas verschijnend blad *La Justicia* — „in Venezuela geschapen door den ex-dictator, die dit land bij zijn vertrek naar het buitenland tevreden, bloeiend en gelukkig noemde, kan in groote trekken als volgt worden saamgevat: de wetten niet voeten getreden; de kerkers volgepropt met burgers; alle takken van nijverheid en bronnen van welvaart gemonopoliseerd; de vrije gedachte gebreideld; de integranen en de vleiërs triomfeerend; vreemde gewesten met bannelingen bevolkt; de rechtschapenheid belaagd en met achterdocht aangezien; het vaderland overhoop met de vreemde mogendheden; kunsten en letteren veracht; het zedenbederf verheerlijkt; vervolging of ondergang van allen, die zich niet in het stof buigen voor den afgod van slijk.”

Zoo vervolgt *La Justicia*, evenals trouwens de Venezolaansche pers in haar geheel, de necrologie van het beëindigde régime in de kaste termen, waarbij vergeleken die gebezigd door den heer De Reus in diens veelbesproken brief aan Hou' en Trouw nog bijna den indruk maken van een compliment uit te drukken.

Curaçao daarentegen, waarop het kort geleden nog regende van allerhatelijkste schimpscheuten, wordt thans bewierookt door de Venezolaansche pers. Het evenals *La Justicia* ook te Caracas uitgegeven blad *El Pregonero* — om één enkel voorbeeld op te noemen — bezingt „de Antillische rots, eeuwige toevluchtsoord dergenen, die den vaderlandschen bodem verlaten als de nacht der Caesaren valt”, in een artikel, waaraan de volgende beschouwingen ontleend worden:

„Wanneer het woord de vleugelen niet langer vrij uitslaat en de inkt van het apostelschap der vrijheid opdroogt in de pen der denkers, dan strekt Curaçao zich uit als een verlengstuk van het domein van ons geestesleven voor het weerspannig woord des pelgrims, en wordt de Curaçaosche pers beziëld door de gedachte aan wraak en roem. Dezelfde baren der zee en trillingen der lucht-golven spelend om beide landen.

„De zwaarden, aangejord door het gekwetste recht, de mannen van de daad, die den strijd op

leven en dood aanbinden met onze dwingelanden, vinden een toevlucht op de zusterrots, die zich uit de Caraïbische Zee verheft als een oase, waar de Venezolaansche vrijheid nederstrijkt.

„En nu, toen de sombere gehallucineerde van Capacho (d.w.z. Castro — Vert.) zijn strijdros vastbond binnen de finnen van het Capitoel en de partijen steenigde, zijn medemenschen vertrapte en de instellingen wrong in de knellende banden van zijn zegvierend personalisme; toen hij bedweld door schrikkelijke visioenen de vrijheid van het woord in rook deed vervliegen en ons onsterfelijk vaandel in zijn handen wankelde; toen hij, hunkerend naar goud, het brood der volken opat, toen opende zich Curaçao als een bevallige veldtent voor onze vernederde vaderlandsliefde en voor ons voortvluchtig idealisme.”

Bovenstaande losse, op zichzelf staande grepen uit de Venezolaansche pers geven op de beeldrijke, hoogdravende wijze, aan tropische volken eigen, de stemming weder, waardoor in Venezuela het Castriisme vervangen is.

Deze loftuigen zijn de weergalm van betuigen van instemming, waarmee Curaçao de voltface der Venezolaansche politiek begroet heeft.”

Ten slotte zegt de schrijver:
„Is dan de hoop niet ongerechtvaardigd, dat de verhouding tusschen Curaçao en Venezuela binnen afzienbaren tijd wederom normaal zal worden, als een donkere wolk pakt zich het met 1 Januari ingevoerde belastingstelsel samen boven de kolonie. De vreugde, dat Castro's verbodsbepalingen reeds tot de geschiedenis behooren, wordt getemperd door de bezorgdheid, die gekoesterd wordt over de gevolgen van het nieuwe belastingstelsel, door sommigen beschouwd als de evenknie van Castro's siren om Curaçao den doodsteek toe te brengen;

Het blijkt met den dag duidelijker, dat degenen juist gezien hebben, die het ergste vreesden van de doordrijving dier belastingwetten of ze voor onuitvoerbaar hielden. Dit laatste is gedurende de weinige dagen, dat de wetten van kracht zijn zoo duidelijk aan den dag getreden, dat reeds van bestuurswege met meerdere bepalingen de hand gelicht wordt en het voornemen bestaat om die wetten, kort geleden pas aangenomen en sedert dien al gewijzigd, nog verdere belangrijke wijzigingen te doen ondergaan.”

* * *

Het Algemeen Handelsblad wijdt eenige beschouwingen aan den toestand van het Inlandsch onderwijs. Verwerpende het voorbeeld door de Amerikanen op de Philippijnen gegeven, schrijft het blad:

„Het inlandsch onderwijs behoort de evolutie dier toestanden voor te bereiden en te bevorderen, doch geenszins die evolutie vooruit te loopen. Het onderwijs dezer dagen zou onnut, ja zelfs hoogst schadelijk voor de ontwikkeling van land en volk zijn geweest in het Nederland van voor honderd jaar, afgezien nog van het feit, dat het volk toen niet in staat zou zijn geweest zulk onderwijs te bekostigen.

Dit vooropstellende zou thans, naar onze meening, een program moeten worden opgemaakt waarnaar geleidelijk en stelselmatig wordt gestreefd naar verbeteringen op onderwijsgebied.

Voor het inlandsch onderwijs laten zich in het huidige stadium drie categorieën onderscheiden, welke als het ware zijn aangewezen, om aan de volksontwikkeling de noodige leiding te verschaffen.

Langs den weg der eerste klasse-scholen, toegankelijk voor zonen van aanzienlijke en meer gegoeede Inlanders, zoowel als voor meer begaafde leerlingen der lagere scholen, moet de voorbereiding gaan voor de verschillende bestaande of verder te scheppen hogere beroepen in de inlandsche maatschappij. De opleiding voor die beroepen zal dus moeten plaats hebben aan inrichtingen, waarvan het leerplan zich aansluit aan dat der eerste-klasse scholen.

Het onderwijs aan de tweede-klasse scholen moet bestemd zijn voor leerlingen, waaruit de stand van neringdoenden, gezeten landbouwers, machinisten, geofende ambachtslieden, volksschoolleeraars, klerken enz. wordt gerecruteerd. Voor de verdere opleiding eventueel dienen ambachts-, landbouw-, vischerij-scholen en tweeschole voor volksschoolleeraars enz. in het leven te worden geroepen, waarvan het leerplan zich dus moet aansluiten aan dat der tweede-klasse-scholen.

Voor de groote massa dienen de volks- of desascholen, waarvan het leerplan de leerlingen in staat moet stellen om met vrucht populaire ambachts-, visscherij- en landbouwcursussen te volgen.

Als zulk een plan eenmaal is vastgesteld, zouden telkens, naar gelang de middelen daartoe beschikbaar komen en de behoefte werkelijk wordt gevoeld

de ontbrekende schakels in de drie afzonderlijke ketens moeten worden aangevuld. Eerst in verre toekomst, wanneer door het inlandsch onderwijs de evolutie in de inlandsche maatschappij belangrijke vorderingen zal hebben gemaakt, zal er aan kunnen worden gedacht om de nu nog van elkander gescheiden te houden deelen te maken tot een harmonisch geheel.”

* * *

De Nieuwe Rotterdamsche Courant schrijft onder het opschrift: „Commercieele boekhouding bij de gouvernementbedrijven in Ned-Indië”, o.m.:

„De invoering eener commercieele boekhouding bij de daarvoor in aanmerking komende gouvernementbedrijven en andere dienststakken, in het laatst van 1907 in Indië ter hand genomen, door de benoeming tot gouvernement-accountant van een daartoe ter beschikking van den gouverneur-generaal gestelden, uit Nederland gezonden deskundige, maakt, naar wij vernemen, goede vorderingen, al doen zich bij deze invoering, uit den aard der zaak, evenals bij elk nieuw onderwerp van administratieven aard, min of meer belangrijke moeilijkheden voor.

De Indische regering heeft uit Nederland de uitzending gevraagd van twee ervaren boekhouders voor 's lands dienst, van welke een eene bezoldiging zal genieten van f 500, opklimmende tot f 800 's maands en de tweede eene van f 250 tot f 500 's maands. Naar mate de commercieele boekhouding bij de verschillende gouvernementbedrijven enz. wordt ingevoerd, zullen in de naaste toekomst nog vele gediplomeerde boekhouders noodig zijn, doch vermoedelijk zal in de behoefte aan deze nieuwe categorie van ambtenaren voor een goed deel door vorming in Indië kunnen worden voorzien.

Bij den strijd om het bestaan, die zich ook daar hoe langer hoe meer doet gevoelen, en door de verbeterde gelegenheid tot het ontvangen van goed onderwijs ontwaakt in Indië gelukkig het besef dat men zich door studie en inspanning kan bekwalen voor vele betrekkingen, die in den staatsdienst of in de particuliere maatschappij moeten worden vervuld, doch waarvoor men vroeger uitsluitend over uit Europa te ontbieden werkkrachten te beschikken had.”

Uit de O.-I. Mail.

De vreeselijke ramp in Pendjaloe.

Een speciale verslaggever meldde 6 Jan. j.l. hieromtrent aan het Bat. Nieuwsblad o.m.:

„Achtien paal van Tasikmalaja is een complex, bestaande uit drie groote kampongs, door een aard-schuiving geheel bedolven; 200 a 300 menschen zijn daar 30 M. diep levend begraven. Twee der kampongs waren gelegen in een dal, de derde tegen een helling aan. Het geheele dal over een oppervlakte van 1½ paal, heeft zich met modder, klei en aarde zoodanig opgevuld, dat het gelijk is geworden met de hoogte der dalwanden.

Het geteisterde gebied heet Pendjaloe, de verwoeste dorpen zijn Tjiboeboehan, Waroengsitoe en Telok Bangoe.

Een gedeelte van den berg Kentjana, een heuvel, sawahs, alles is meegesleurd. Groote boomstammen waren door midden geknapt als lucifers-stokjes, reuzenwaringins, arenboomen, niets kon de verschuiving stuiten; groote boomen liggen ondersteboven met de wortel in de lucht!

Van eenige waringins ziet men nog maar enkel den top uit de aarde steken.

Overal ziet men vernielde daken, balken, atap en bamboe, waartusschen lijken slechts gedeeltelijk, met de beenen meest, uitsteken.

Alle menschen en dieren werden opgerold, verpletterd, uit elkaar geslagen; men zag een lijk liggen, waarvan armen en beenen waren weggeslagen.

Een onbeschrijfelijk, aangrijpend tooneel biedt de plaats van het onheil aan. De loop van de aard-schuiving was als een draaikolk.”

In de Javasche Courant van 5 Jan. komt nog het volgende korte officieele bericht van den resident van Cheribon voor:

„Op den 29sten December j.l. plusminus 5 uur 's morgens heeft een vreeselijke ramp plaats gehad door aardstorting van den Goenoeng Kantjana. De moederdesa Tjidoedoehan en het gehucht Waroengsitoe, zoo ook het gehucht van de desa Tjibeureum, genoemd Telokbango, zijn geheel vernietigd. Voor zoover nu bekend, zijn van de desa Tjiboeboehan 37 personen ontkomen, waarvan 3 licht en 4 zwaar gewond, van de zwaar gewonden is sedert een overleden. Door den dokter-djawa werd terstond geneeskundige hulp verleend. Om het gehucht Telokbango zijn eenige personen vermist. De getroffen

streek is onherkenbaar. Den 30sten December werden op het terrein van de ramp 8 lijken gevonden, sommige vreeselijk verminkt. De postlood, een ijzeren brug en een duiker zijn geheel vernietigd, de heerendienstweg is over een afstand van ongeveer 2 paal op 2 plaatsen weggeslagen. Een nieuw tracé moet gezocht worden. De bodem is nog niet tot rust gekomen. De inwoners van de omgiggende gehuchten en van de desa Tjaringin zijn naar nabijgelegen veilige plaatsen gevluht, terwijl die van de desa Sindangblangon zich gereedmaakten dit voorbeeld te volgen. Van de 37 ontkomen personen zijn 20 door anderen opgenomen. De overigen zijn in de balédesa en bij het desahoofd van Tjibeureum ondergebracht. De assistent-resident van Galoeh heeft voorloopig rijst en visch uitgedeeld.”

Het te-veel is de vijand van het goede.

De volgende circulaire werd in het maleisch te Buitenzorg verspreid:

„Wij, ondergeteekenden, geven kennis, dat wij voornemens zijn een vereeniging op te richten onder den naam M. M. M. M. M. M. Doel dezer vereeniging is naar vermogen mede te werken aan de bestrijding van de ondeugden van ons volk, met name: Main (spelen), Madon (zinnelijkheid), Madat (opium), Minoem (drankzucht), Maling (steelzucht), Mada (laster en kwaadsprekerij), en Mangani (woeker).

Van de leden dezer vereeniging wordt geen contributie gevraagd, slechts zal dankbaar worden aangenomen elke bijdrage, die men vrijwillig wil geven ter bestrijding van de kosten van aanschaffing van goede boeken en geschriften ter verspreiding onder ons volk en van de oprichtingskosten dezer vereeniging.

Nadere inlichtingen kunnen zij, die wenschen zich bij deze vereeniging aan te sluiten, bij ondergeteekenden verkrijgen.

NATANINGRAT.
NOTOSCEDIRO.

Waar wij op Java, na de oprichting van de vereeniging Boedi Oetomo, reeds hoorden van het plan tot oprichting van een Regentenbond in dezelfde richting, welke eenigszins als concurrentie wordt beschouwd, daar achten wij deze zeven M.'s-vereeniging toch zeker overbodig. Men kan van het goede ook te veel krijgen.

Veel praktischer lijkt ons hetgeen wij lezen over:

Een prachtig middel van bestaan.

In Zuid-Kedoe vinden vele inlanders een goed, enkelen een ruim bestaan in de eendenkwekerij. Dit mag reeds algemeen bekend zijn, er is niettemin wel eenige aanleiding nader uiteen te zetten, hoe de meest met handelsgeest toegeruste inlanders in staat zijn zich een onbezorgd bestaan te scheppen door coöperatie en een juist begrip van de eischen van den handel.

Zoo zijn er voornamelijk een vijftiental lieden, die deze eendenindustrie drijven op zeer ruime schaal. Elk heeft zoo ongeveer een vijf tot zes honderd eenden. Daar er slechte weidegrond is voor de beesten, worden zij voor eenige maanden achtereen naar de moerassen van Tjilatjap gezonden. Daar blijven de dieren in de moerassen ploeteren, en worden rond en vet. Het vervoer gaat per spoor. Driehonderd eenden gaan in een wagon, waarvoor van Karanganjar naar Tjilatjap, f 3,70 wordt betaald. De eieren worden te Tjilatjap tegen twee cents per stuk verkocht. Deze eieren worden des nachts verzameld in de eendenkooien. Volgens de eendenkwekers brengen tweehonderd eenden per maand minstens f 50 op. Het geld om zich de eenden aan te schaffen krijgen de menschen van de Karanganjarsche Spaar- en Huipbank. De voorwaarde van terugbetaling is zeer billijk; honderd gulden moet in twee jaar worden teruggestort. De hoegrootheid der paymenten is aan de leeners overgelaten. Voor de opgenomen honderd gulden koopen de kwekers zich ongeveer honderd vijftig eenden.

Nu heeft het begrip coöperatie ingang gevonden bij de grootste kwekers, niet door beredeneering, maar als het ware intuïtief. Vijf of zes hebben zich vereenigd tot een coöperatie, met een gezamenlijk bezit van ongeveer twaalf honderd eenden, die zij gezamenlijk onder drie of vier gelijkelijk betaalde hoeders naar het Tjilatjapsche zenden. Hoeders en eenden blijven gedurende drie maanden weg. Die 1200 eenden leggen elken nacht ongeveer 600 eieren, dat is in drie maanden 3 maal 30 maal 60 of 54000 eieren. De waarde hiervan a 2 cent is f 1080. Behalve het geringe salaris der hoeders, gaan van de inkomst af de kosten van transport, ook zeer gering, en van kost en inwoning van de hoeders. Deze laatsten zijn te berekenen op een dubbeltje per dag en per man, dat is f 27 in de drie maanden.

Volgens de kweekers kan op deze wijze reeds na den eersten terugkeer in Karanganyar de schuld aan de bank voldaan worden, waarna zij nog in het bezit zijn van een geheele kudde eenden en van een aardig aanvangskapitaal om verder te werken.

Blinden-verzorging.

In het Nieuws v. d. Dag v. N.-l. lezen wij: Op zeldzaam schoone wijze heeft Z.Exc. de Gouverneur-Generaal het nieuwe jaar ingewijd. De eerste maal dat de landvoogd zich dit jaar 1909 in het publiek heeft vertoond, is het geweest voor een werk des vredes, en een der schoonste, waaraan naast den naam van Hare Majesteit de Koningin ook dien van Gouverneur-Generaal Van Heutsz zal verbonden blijven, voor de opening van het Koningin Wilhelmina-gasthuis voor ooglijders te Bandoeng.

Men kent de geschiedenis van de stichting. Van het bedrag, bijeengebracht door Indië's ingezetenen, voor een huldeblijk bij het huwelijk van Hare Majesteit, was een belangrijke som geld overgebleven, en de Koningin vatte het schoone, waardige, edele denkbeeld op, om die som te besteden voor een werk van menscheit in Indië, waarvan de geheele bevolking nut zou trekken.

In dien zin vroeg Hare Majesteit advies aan den Gouverneur-Generaal, en deze onderwierp toen aan Hare goedkeuring het plan van een hospitaal voor ooglijders, eene stichting, waardoor aan duizenden zieken in Indië hulp zou kunnen worden verleend; eene inrichting, waardoor de arbeid van den man, die reeds zooveel lijden wist te lenigen met zoo weinige hulpmiddelen, Dr. Westhoff, nog tien maal zegenrijker zou kunnen worden, en waardoor de naam van Hare Majesteit tot in de uithoeken van den archipel bekend zou worden en zou worden gezegend.

Hare Majesteit nam dit voorstel onmiddellijk aan. Toen tot den bouw van het hospitaal was besloten, verleenden alle autoriteiten met prijzenswaardigen spoed hunne medewerking, en als resultaat is nu, juist één jaar nadat tot de oprichting werd besloten, het hospitaal gereed om in gebruik te worden genomen.

Op zijn voorstel is dit hospitaal door H.M. de Koningin aan Indië geschonken, op zijn initiatief zal het worden een Staats-hospitaal voor ooglijders. Met de onthouding, met het van-zich-atschuiven der vroegere regeeringen is het uit; dat danken wij, het mag hier worden geconstateerd, aan den Gouverneur-Generaal Van Heutsz.

Er werd natuurlijk gespecht en alles bezichtigd. Na het zeer langdurig bezoek maakte de Landvoogd een rijtoer door Bandoeng, waarna ten Residentie-huize een dejeuner werd gebruikt.

Daarbij herdacht de Gouverneur-Generaal nogmaals met groote waardeering Dr. Westhoff, den held van den dag.

Ik reken mij gelukkig, — zoo sprak Z.Ex. ongeveer — thans eens niet zelf in het middenpunt te zijn, zooals mij te vaak gebeurt, maar nu alleen gast te wezen, deel uit te maken van een gezelschap, dat is samengekomen om den verdienstelijken geneesheer Dr. Westhoff te eeren.

Te drie ure, nog voor het dejeuner geheel geëindigd was, stond de Landvoogd van tadel op. Nog dienzelfden avond, te 3 uur 10, keerde het gezelschap naar Buitenzorg terug.

Het was een schoone dag geweest, en vermoedelijk zal, — in waerwil van de zeer bescheiden plaats welke Z.Exc. zichzelf heeft toegekend bij de vermelding van de wording, — de stichting van het Ooglijdershospitaal later niet de minste plaats innemen bij de opsomming der daden van Gouverneur-Generaal Van Heutsz.

Onderwijs voor Chinezen.

Desbetreffende wordt in de Indische bladen het volgende medegedeeld:

De Inlandsche scholen zijn nu voor alle Chineesche kinderen toegankelijk op volkomen dezelfde voorwaarden als voor toelating van Inlanders gelden, d.w.z. die der tweede klasse zonder eenige beperking, die der eerste klasse met het ook door Inlanders geldend voorbehoud, dat zij meer in het bijzonder bestemd zijn voor kinderen van aanzienlijke of goeode ouders.

Op een veertigtal der eerste-klasse-scholen is het Nederlandsch onder de leervakken opgenomen, terwijl het in de bedoeling ligt ten aanzien van de overige scholen van deze categorie dien maatregel eveneens te treffen, en wel zoo spoedig als de omstandigheden zulks zullen toelaten. Chinezen, die voor hunne kinderen eenige kennis van onze taal wenschelijk of noodig achten, kunnen hen die op deze soort van scholen doen verwerven.

Zijn op deze wijze de belemmeringen voor het bezoeken van openbare Inlandsche scholen door

kinderen van Chinezen geheel weggenomen, ook de toegang tot de openbare Europeesche lagere scholen is hun gemakkelijker gemaakt, in zooverre zij daar thans hetzelfde schoolgeld betalen als voor Europeesche en geheel hetzelfde schoolgeld als voor Inlandsche leerlingen is vastgesteld.

Voor nunnne toelating tot die scholen bestaan voorts geen andere belemmeringen dan die, voortvloeiende uit artikel 14 van het Schoolreglement, zoodat zij ook ten deze volkomen op gelijken voet met de Inlanders worden behandeld.

Teneinde tegemoet te komen ook aan de behoefte van die Chinezen, die hun kinderen Europeesch onderwijs willen doen genieten en voor wie de Europeesche school daartoe geen gelegenheid biedt, omdat die kinderen niet aan de in evengemeld artikel 14 gestelde eischen voldoen, is bepaald:

„Op plaatsen, waar de behoefte daaraan is gebleken, worden door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid afzonderlijke scholen voor kinderen van Chinezen opgericht.”

Deze scholen dragen den naam van Hollandsch-Chineesche scholen.

Mutatiën en combinatiën.

Het voorjaar nadert en daarmee de groote uittocht naar het vaderland. Dan komen ook de sterrenwichelaars aan het woord, die beweren, in de toekomst te kunnen lezen. Van dezen vernamen wij de volgende tijdingen, schrijft de Java bode.

In Februari a.s. is de termijn afgelopen, waarvoor de heer J. B. van der Houven van Oordt ter beschikking is gesteld van den gouverneur-generaal om de functiën waar te nemen van algemeen secretaris en van dit jaar wenscht de titularis geen verlenging. Als vervanger van den president van het hooggerechtshof, Mr. W. C. Berkhout, die eerstdaags den dienst gaat verlaten, meent men algemeen, dat aan H.M. de Koningin is voorgedragen de directeur van justitie, Mr. A. L. E. Gastmann.

De daardoor openvallende ambten zullen, volgens de horoscoop, aldus worden vervuld: algemeen secretaris, de directeur van binnenlandsch bestuur, S. de Graaff; directeur van binnenlandsch bestuur, de adviseur voor de buitenbezittingen, H. Colijn; directeur van justitie, die van onderwijs, eeredienst en nijverheid, Mr. Dr. M. S. Koster; en directeur van eeredienst, onderwijs en nijverheid, de le secretaris van het gouvernement, J. Hulshoff Pol.

De kapitein der maréchaussée, H. Christoffel, wiens fysieke krachten als guerrilla-aanvoerder eindelijk eens uitgeput raken, maar van wiens beleid en organiseerend talent de regeering nog veel goeds verwacht, zou bestemd zijn om binnen niet te langen tijd benoemd te worden tot resident van een der oostelijke gewesten der buitenbezittingen.

Ten slotte zou de luitenant-kolonel H. N. A. Swart den militairen dienst vaarwel zeggen en benoemd worden uitsluitend tot civiel gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden op een maandelijksch inkomen van f 2000.—, wat ongeveer overeenkomt met dat, vastgesteld bij gouvernementsbesluit van den 16en September 1899 (Staatsblad no. 259) zijnde f 20.000.— 's jaars, plus een toelage van f 48000.— 's jaars voor representatiekosten. En dan zou er in Atjeh natuurlijk weer een militair commandant moeten komen.

Als er van al dit moois niets uitkomt, is het de schuld van aan hoofde dezer genoemde sterrewichelaars”, zegt de Java bode ten slotte.

Hetzelfde blad meldt omtrent:

Den nieuwen chef van het wapen der genie :

Zooals bekend, gaat de kolonel J. G. H. de Voogt, chef van het wapen der genie, deze maand 's lands dienst verlaten.

Als zijn opvolger noemt de vox populi den luitenant-kolonel G. W. F. de Vos. Boven dezen hoofd-officier staat evenwel in de ranglijst de chef van den gewestelijken dienst in Atjeh F. W. van Bloemen Waanders. Men berichtte ons, dat de laatstgenoemde den 30en December j.l. met verlof naar hier zou vertrekken om zijn oudere aanspraken te doen gelden.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Het Bacoven-geschil.

Er is te Paramaribo nog heel wat wrijving geweest tusschen bestuur en belanghebbenden bij de bacoven-cultuur, naar aanleiding van het optreden van het bestuur tegen de ondernemingen La Resource en Killenstein.

De ter zake gevoerde correspondentie werd be-

Th. A. A. SIMONIS
34 GROENMARKT — OVER DE — PRINSESTRAAT.
TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG.

Groote keuze
Wollen en Donzen DEKENS.

MAGAZIJN GESLOTEN VAN HALF EEN TOT TWEE UUR.

INSTITUUT VOOR VREEMDE TALEN.

VEREENIGING VAN DOCENTEN.
DIRECTEUR: Dr. W. F. STUTTERHEIM.

Latijn — Grieksch — Fransch — Duitsch — Engelsch — Spaansch — Italiaansch — Russisch — Zweedsch — Noorsch — Deensch — Maleisch — Javaansch en Soendaneesch.

Prospectus en inlichtingen: van Galenstraat 1b.

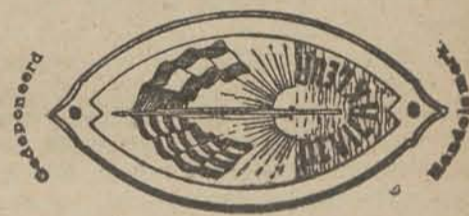
VIERKLEUR-Rijwielen

de beste.

VAN 'T WOUT

Koningsplein 6

TELEFOON 2562.

zijn

VROLIJK &

Noordeinde 140^B

TELEFOON 3144.

sloten met een schrijven van den gouverneur, waarin deze ten slotte verklaarde op verdere mededeelingen of verzoeken „van vergaderingen van enkele of meerdere bacovenplanters” niet meer te zullen antwoorden.

Onze West van 9 Januari schreef evenwel:

„Gisteren kwam ons ter oore, dat er ten slotte toch nog kans bestaat op eene toenadering tusschen gouvernement en belanghebbenden in de bacovencultuur. De gouverneur heeft in een onderhoud met een der belanghebbenden, mr. H. Benjamins, verklaard, dat hij niet voornemens is ooit tot overname van het beheer eener plantage te besluiten, wanneer niet vooraf aan de betrokken planters schriftelijk kennis is gegeven van de fouten en tekortkomingen in het oeneer en een redelijke tijd is gelaten om daarin verbetering te brengen. Met dien verstande evenwel, dat, indien van bepaalden onwil blijkt van de zijde der planters, na de schriftelijke waarschuwing, natuurlijk de termijn kan worden verkort.”

Er had zich evenwel een nieuw incident voorgedaan. In tegenstelling met de beschikking van den gouverneur, waarbij was toegestaan dat de plantage Killenstein na restitutie van het genoten voorrecht en vervanging van den directeur, in denzelfden toestand zou verkeerden als de plantages, die zonder gouvernementssteun werken, was door den administrateur van financiën aan de eigenares van Killenstein een concept-contract voorgelegd, waarin voor die onderneming onaannemelijke voorwaarden werden gesteld.

De eigenaars weigerden dit contract te aanvaarden. Door bemiddeling van mr. Benjamins, die naar aanleiding van een bij het bestuur ingediend schriftelijk beklag over het optreden van amotenaren in een vergadering van belanghebbenden bij de bacovencultuur, door den gouverneur uitgenoodigd was tot een onderhoud, werd nu evenwel verkregen, dat voor de plantage Killenstein eenzelfde contract werd verlangd als voor niet-gesubsidieerde ondernemingen.

Onze West schrijft naar aanleiding hiervan:

„Het: eind goed al goed, gaat echter in deze zaak niet op. Na langen strijd is het ten slotte aan de eigenaars gelukt hun onderneming te behouden. Maar dat die lange strijd in dit geval noodig was, is bedenkelijk. Bovendien verkeerden deze belanghebbenden in buitengewoon gunstige omstandigheden, doordien zij financieel sterk genoeg waren om zich los te maken van het gouvernement.

Het genoemde blad wees nog op verschillende omstandigheden, die er toe hadden medegewerkt om de verwijdering tusschen het gouvernement en belanghebbenden te vergrooten, zooals o.a. met het plagerig optreden tegen den gewezen directeur van la Ressource.

Onze West besloot dan evenwel als volgt:

„Al worden door de toezegging, welke de gouverneur mr. Benjamins machtigde aan belanghebbenden mede te deelen, niet alle waarborgen verkregen, die ons in zulk een zaak billijk voorkomen, zeker wordt daardoor een belangrijke stap tot den vrede gedaan.

Belanghebbenden zullen althans voortaan schriftelijk vernemen, welke grieven tegen de plantage bestaan, en een termijn vernemen, waarin de verbetering moet worden aangebracht.

Zoo zal dan niet meer mogelijk zijn, dat een plantage wordt overgenomen oogenschijnlijk met het oog op de cultuur, terwijl uit een later van bestuurswege aan een der bladen verschaft mededeeling moet blijken, dat vermoedens van financiële onregelmatigheid (die niet zijn vastgesteld), geen gering aandeel zouden hebben gehad in de overweging tot overname.

Wij twijfelen echter niet, of de gelukkige wending, die de zaken thans hebben genomen, zal leiden tot herstel van het vertrouwen in het beleid van den gouverneur, en de grieven, die nu tot het verleden behooren, zullen plaats maken voor een vruchtbare samenwerking tusschen bestuur en belanghebbenden.”

De gele koorts.

Na den 5en Januari, toen in het geheel 28 gevallen van gele koorts, w.o. 7 met doodelijken afloop, waren geconstateerd, hadden zich te Paramaribo geen nieuwe gevallen van die ziekte voorgedaan.

Onder de overledenen behoorde o.a. de militair C. Pel.

Van de aangetasten waren den 7en Januari nog 5 onder behandeling.

CURAÇAO.

Scheepvaart.

In het afgelopen jaar liepen 1145 schepen de haven van Curaçao binnen, tegen 1379 in 1907, een

achteruitgang dus met 234 schepen, welke achteruitgang uitsluitend op rekening moet worden gesteld van het conflict met Venezuela.

Intusschen is de vaart van Curaçao op Venezuela weder hervat.

De Amigoe schreef:

Nu de scheepvaart met Venezuela weer is hersteld, zeilden de schoeners „Corazon de Maria” en „Frieda” reeds Zaaterdag 26 Dec. naar Maracaibo. De „Prins Willem II” van de K. W. I. M. zal de volgende week ook weder de Venezolaansche havens aandoen.

Regen en oogst.

„Het heeft gedurende de maand December, in de stad althans, iederen dag geregend en zeer dikwijls vrij zware buitjes.

„In de benedendistricten beginnen de divi-divi-boomen last te krijgen van het vele water, de peulen worden zwart en rotten.

„De rupsen zijn nog bij lange na niet verdwenen en doen nog zeer veel schade. De planters vreezen, dat dientengevolge de maïsogst gedeeltelijk zal mislukken”, schreef de Amigoe, die bij het bestuur aandrang om vol te houden met voorloopig nog rupsen op te koop en het zoeken daarnaar zooveel mogelijk aan te wakkeren.

Werkverschaffing op Bonaire.

Over de resultaten van de werkverschaffing op Bonaire wordt van daar aan de Amigoe het volgende geschreven:

„In slechten staat verkeerende wegen, waarop druk verkeer, zijn opgelapt en hernieuwd; en dit op heel eenvoudige en toch zoo degelijke wijze, dat ze voor de eeuwigheid gemaakt schijnen. Het lijken wel ijzeren wegen, die menig moderne stad van Europa ons zal benijden. Echte wegen voor tuf-tuf en fietsen, hard als een kei, glad als een aal, stofvrij, en gereed à la minute; want, daar ze bolvormig zijn, stroomt het water langs beide zijden weg, en na den regen worden ze eerder harder dan zachter. Daar men de kiezel en de daarbij gebruikte witte-kalkhoudende aarde maar voor het scheppen heeft zullen zulke wegen betrekkelijk goedkoop kunnen worden aangelegd. Doch niemand zal hier kunnen zeggen: „Goedkoop duurkoop.”

Verder zijn hier de door de jaren gedempte en met vuil gevulde tanki's opgehaald en schoongemaakt. Met die uitgebaggerde aarde zijn de dammen er omheen verbreed en versterkt. Niemand zal bij het zien er van nog angst gevoelen voor doorbraak. Thans met de aanhoudende regens hebben zij de proef glansrijk doorstaan. De wateren zijn als rivieren de tanki's ingestroomd en hebben ze tot uitspuwens toe gevuld, doch de breede dammen zijn blijven staan als een vestingmuur zoo vast.

Gelijk ons nageslacht nog in onze voetstappen zal treden op die massieve wegen, zoo ook zal het nog kunnen scheppen uit die zee van zoetwater, in die reuzentanki's vergaard.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Innalillahi wa inna alaihi radji-oena („Voorwaar, alles komt van God, en voorwaar alles keert tot God terug”, een vers uit den Qoran dat de mohammedaan aanhaalt om aan de familieleden van afgestorvenen zijne deelneming te betuigen, en dat hij uitspreekt telkens als hem 'n doodstijding wordt medegedeeld of als hij een lijkstoet ziet voorbijgaan), roept Spion Ambon in de Pemberita Betawi weemoedig uit bij het vernemen van het telegrafisch bericht van het overlijden van den in den Haag met verlof vertoevend predikant Ds. R. W. Kijttanbelt. Schrijver, die blijkbaar een mohammedaan moet zijn, wijdt zéér waardeerende woorden aan de nagedachtenis van dien christelijken leeraar. Deze doodstijding, zegt hij, zal voorzeker de harten van alle inwoners van Ambon, onverschillig of zij Nederlander, Chinees, Arabier dan wel inboorling zijn, met droefheid vervuld hebben, want de overledene was een zeer braaf en vriendelijk man, die zich met groote liefde geheel aan zijne gemeente gaf. Ik heb veel predikanten gekend, verklaart hij, maar geen enkele was zooals wijlen Ds. Kijttanbelt. Een harder, zooals hij, zal men in den tegenwoordigen tijd niet licht vinden. Hij heeft Ambon in menig opzicht vooruitgebracht. Vele goede instellingen hebben haar ontstaan en haar bloei aan genoemden predikant te danken gehad, zoo o.m. de Ambonsche Fröbelschool, de Ambonsche Spaarbank, de vereeniging Moechabbat Meschi (Christelijke Liefde) alle zullen den doohe dankbaar blijven gedenken. Schrijver eindigt zijn artikel met de woorden:

„Slaap zacht, Heer, totdat onze Moechallits *) komt om U te wekken.” Het zoo innig fijngevoelde bij deze lofrede komt in eene vertaling niet genoeg tot zijn recht. Er blijkt echter duidelijk uit, hoe een christenleeraar, die zich door zijn handel en wandel, door zijn goede werken onderscheidt, ook bij den niet-christen in hooge eere kan staan.

Zooals onze lezers zich zullen herinneren, was betrekkelijk kort na de oprichting van den Bond der Jong-Indiërs Boedi Oetomo, door twee Regenten, die van Djapara en van Temanggoeng, een rondschrijven aan hunne collega's gericht, om hen over te halen een vereeniging van regenten op te richten. Menig thans hier vertoevend europeesch oud-ambtenaar van het binnenlandsch bestuur, die niet alléén te midden van de inboorlingen, maar ook werkelijk met hen meegeleefd heeft, zal terstond bij de lezing van bovenbedoeld rondschrijven getracht hebben, dat „men” deze beweging zal beschouwen als een tegenwicht tegen Boedi Oetomo. Dat dit oordeel juist is, leert ons een hoofdartikel in de Bintang Soerabaja, getiteld „Concurrentie” en onder het Engelsche motto: „I am somebody and You are nobody, so i will have nothing to do with You.” Die bond van regenten, zegt het blad, stelt zich voor om: a. de welvaart van Java en Madoera en het welzijn van den inboorling te bevorderen; b. alle beletselen tegen zijn voortgang uit den weg te ruimen; c. boeken voor het javaansche volk te doen uitgeven; d. den lust tot studie bij dat volk aan te moedigen; e. een studiefonds op te richten, allerlei hulpmiddelen ten dienste van den inboorling in het leven te roepen en in stand te houden, en f. den toestand van eigen ressort te verbeteren door vergelijking met andere ressorten. Schrijver noemt dezen opzet een „akal” (arglistigheid) die hem herinnert aan een dergelijke handeling, onlangs door een groote firma te Soerabaja gepleegd. Deze, niet wetende, welke europeesche handelsgoederen bij de bevolking het meest gewild zijn, informeerde daarnaar bij een paar chineesche kooplieden, die véél goederen bij haar kochten, om ze weder in het binnenland aan inlandsche kleinhandelaren te verkoopen. Deze kooplieden gaven haar de meest volledige inlichtingen en de firma bestelde daarop die goederen, doch liet ze door bemiddeling van hare eigen reizende agenten rechtstreeks aan de inlandsche kleinhandelaren in het binnenland verkoopen, waardoor natuurlijk bovengenoemde chineesche kooplieden veel schade leden.

Gelijk de handeling der beide Regenten nu niet op die dezer Soerabajasche firma? vraagt het blad. Vroeger, toen er nog geen Boedi Oetomo bestond, dacht geen enkele regent er aan om zich met zijne ambigenooten tot één bond te vereenigen. Als een tjandawan (paddestoel) komt op eens deze Regenten-vereeniging voor den dag en, let wel, — met nagenoeg hetzelfde programma als Boedi Oetomo! Dit is een concurrentie die den europeaan moet doen glimlachen en zijn hoofd schudden, daar ze hem leert, dat de javanen ook in deze niet eensgezind zijn. Trouwens, de geschiedenis van Java, van de komst der Nederlanders af tot op den huidigen dag, toont in allen deele dit gebrek aan eensgezindheid. Nu beweert men, dat Boedi Oetomo den achterdocht der hoofden opgewekt heeft en dat daarom vele mindere ambtenaren geen lid zullen worden.

Denken de regenten wellicht, zinspeelt schrijver, dat, mochten de Nederlanders Boedi Oetomo wantrouwen en haar van bijbedoelingen verdenken, diezelfde personen ook aan een regenten-vereeniging geen bijbedoelingen zouden toeschrijven? En, — gaat het blad vermanend voort, — de bijbedoelingen der grooten kunnen gevaarlijker zijn dan die van de minderen: de onrust, veroorzaakt door Kasan Moekmin, was in een uur afgelopen; de zaak van Diponegoro heeft vijf jaren geduurd! Achterdochtige europeanen krijgen van den schrijver ook een veeg uit de pan: „Denk niet, dat de denkbeelden van alle Nederlanders even steekhoudend zijn, al hebben zij nog zulke hooge diploma's in hun trommel. Kennis en bekwaamheid kan men op school verkrijgen, maar een scherp en helder oordeel is geen schoolproduct.

Wanneer zullen de javanen leeren begrijpen, dat eendracht macht maakt? Wanneer zal men overtuigd zijn, dat allen van boven tot beneden, slechts één volk uitmaken en dat het noodig is, dat de een den ander naar zijn beste vermogen steunt? roept schrijver ten slotte vragend uit.

*) Heiland, verlosser. In het oorspronkelijke gebruikt de schrijver het pronom possessif: kami, om duidelijk te doen uitkomen, dat hij geen christen is en dat dus zijn heiland niet dezelfde is als die van den overledene.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onder de chineezzen ter Sumatra's Westkust schijnt die eensgezindheid minder te wenschen over te laten, althans de Pernyagaïn deelt mede, dat zij een kongsi (naamlooze vennootschap) hebben opgericht, om een vrachtboot tusschen Singapore, Penang, Poeloe Tello, Goenoeng Sitoli, Padang en Siboga in de vaart te brengen, met een stamkapitaal van f 100,000, verdeeld in duizend aandelen van f 100, die uitsluitend door chineezzen genomen mogen worden. Voor het geval andere stoomvaart-diensten de vrachtprijzen mochten verlagen om der nieuwe maatschappij concurrentie aan te doen, is deze bevoegd op hare beurt den vrachtprijs nog lager te stellen, en zoo het kapitaal niet voldoende mocht blijken, zal het tot het dubbele opgevoerd worden. De oprichting dezer kongsi moet een repraesentatie-maatregel der gezamenlijke chineezzen zijn tegen den agent der Koninklijke Paketvaartmaatschappij te Siboga, die, naar het schijnt, het bij hen verkorven heeft. Herhaaldelijk haien de chineezzen in hunne organen dan ook hun spreekwoord aan: „It ho ban soe sing", ons „Eendracht maakt macht."

In **Tiong Hoa Wi Sien Po** bespreekt Lim Wileng de zeer belangrijke nog hangende kwestie: of bij de aanstaande overeenkomst tusschen de Regeeringen van Nederland en China, aangaande den rechtstoestand der chineezzen in de Nederlandsche bezittingen, de in Indië geboren chineezzen, de zoogenaamde babahis of peranakan, beschouwd zullen worden als onderdanen van Nederland, dan wel van China. Het te Hongkong in de maleische taal verschijnende blad **Pembrita Tjoeng Wa** (= tong hoa, chinees) bevatte een telegram uit Peking, meldende: „dat de chineesche Regeering bepaald heeft, dat een chinees, die een vreemde nationaliteit heeft aangenomen, in China nimmer meer rechten zal kunnen uitoefenen."

Daaruit maakt schrijver op, dat de beide Regeeringen aangaande den rechtstoestand der peranakan-chineezzen het reeds met elkander eens zijn geworden, in dier voege, dat de peranakans als onderdanen van Nederland beschouwd zullen worden. Dit kan heel goed zijn, merkt hij op, mits de indo-chinees dan maar niet op dezelfde lijn met de inboorlingen gesteld werd.

Want wat is het verschil tusschen europeaan en inboorling? Eerstgenoemde kan bijv. niet van zijne vrijheid worden beroofd zonder machtiging van den officier van justitie, terwijl mindere politie-beambten, zooals districtshoofden en schouten, het recht hebben een inboorling — dus ook een chinees, indien deze met den inlander wordt gelijkgesteld — zonder dat diens schuld bewezen is, gevangen kunnen doen zetten. Blijkt later diens onschuld, dan wordt hij eenvoudig-weg weer in vrijheid gesteld. Het gevangen-zetten en het weder vrijlaten kan zoo-doende een spelletje worden, zegt schrijver, hetgeen hem, en zeker velen zijner rasgenooten met hem, ten zeerste bezwaren zou.

Een bijna even belangrijke kwestie schijnt voor de chineezzen, die van het al dan niet behouden van de haarvlecht (thauwtjang) te zijn. Zoo vindt het dragen van kort haar weder een verdediger in

Tjioepit, die hierover in de **Bintang Soerabaja** zijn licht laat schijnen. Hij zegt o.m., dat niet alleen in ons Indië tal van chineezzen zich van de haarvlecht hebben ontdaan, maar zelfs in China, dat hij de bakermat van de thauwtjang noemt, hecht men thans geen waarde meer aan dat hoofdsieraad. De pas overleden Keizer Kongsi Koen had er hoe-genaamd geen bezwaar tegen, dat zijne onderdanen zich van de haarvlecht ontdeden. Schrijver noemt vele hooggeplaatste personen, die met kort haar loopen, o.a. de chineesche gezant aan ons Hof, **Taj Djin Liok Tien Siang** en zijn eerste secretaris **Taj Djin Ong Hong Kie**.

In de **Sinar Sumatra** looft **Staartpeper** een premie van vijf gulden uit aan den chinees, die in staat is de volgende vragen bevredigend te beantwoorden: a. wat is de oorsprong van de haarvlecht? b. wat is het doel en het nut er van? c. waartoe is het noodzakelijk, dat de haarvlecht aan het hoofd van elken chinees bengelt als de staart aan het achterdeel van een viervoetig dier? Dit heeft natuurlijk in hooge mate de verontwaardiging van de ka oem toewa (behoudende partij) opgewekt en allerlei hatelijkheden worden er in hetzelfde blad geslingerd naar het hoofd van dezen inzender, die zekerlijk reeds van dit sieraad is ontdaan. Een van die verontwaardigde conservatieven gaat zelfs zoover om **Staartpeper** toe te wenschen, dat „**Thiën**" (de Hemel) hem zijne gerechte straf niet zal onthouden, dat hij nimmer meer voorspoed zal ondervinden, gedurende zijn verder leven steeds met ziekten te kampen zal hebben en dat hij ten slotte door den bliksem zal worden getroffen!

Het wordt nu wel tijd, dat alle couranten-redacties het voorbeeld van de **Bintang Soerabaja** volgen, om het onverkwikkelijk debat over de thauwtjang te sluiten.

Onder den titel: **Sorga didalem doenia** (Een hemel op aarde) wijdt **Oeij Sim Nio** in het speciaal voor vrouwen bestemde gedeelte van de **Tiong Hoa Wi Sien Po** een artikel over het huiselijk verkeer. Wanneer man en vrouw in goede harmonie met elkander leven, wanneer de man in zijne woning zijn grootste genoegen vindt, zegt zij, kan het echtpaar verklaren, een hemel op aarde te hebben. Schrijfster moet toestemmen, dat het dikwijls aan de vrouw ligt, wanneer haar man een hel in plaats van een hemel vindt, want dikwijls wil zij met hare uiterlijke schoonheid als een vorstin over haar man heerschen; denkt slechts aan lekker eten, fraaie kleederen en uitgaan, terwijl dan haar huishouden natuurlijk verwaarloosd wordt. Daarom richt **Oeij Sim Nio**, die zelve reeds 34 jaren getrouwd is, een waarschuwend woord tot alle jonge vrouwen, dat deze in de allereerste plaats hare huiselijke plichten moeten in acht nemen, willen zij een hemel op aarde hebben. Een uitspraak, waarmee vooral ook alle anti-vrouwenkiesrecht-gestemde Europeesche mannen het zeker roerend met haar eens zijn!

Van Vreemde Koloniën.

De Anti-opium-commissie der Straits.

Door den gouverneur der Straits Settlements, tevens hoogen commissaris voor de gefedereerde ma-

meest oudjes — hoofden en matowa's, maar ook menschen zonder titel of rang — de gewone desaman; als ze naderbij komen, herken ik vele gezichten, daar is **Lanko lankoro**... daar de **Pa betjara van Mario**, daar de oude **Soelawatang van Mario-riwawa**. Ik zou zijn fijnbesneden gezicht, omlijst van het witte haar, uit velen herkennen. Hij gaat vooraan, de anderen komen allen achter hem aan. Blijkbaar hebben ze op ons gewacht, want ze komen regelrecht op ons af, en nu zijn ze bij ons, omringen ze ons en drukken onze handen — maar de oude **Soelawatang** is ontroerd als hij mijn man ziet. Hij drukt lang zijne hand — zijn lippen beven; dan legt hij beide fijne handen op zijn schouder, en terwijl zijn oog en in die van mijn man blikken, zegt hij:

„**Toewan Petro**... wij zijn er van morgen allen geweest, toen je afscheid nam. We weten het allen, dat er een nieuwe toewan **Petro** is gekomen. We hebben gezien, hoe allen vaarwel zeiden, maar wij wilden hier alleen afscheid van je nemen. Daarom hebben we gewacht tot je buiten kwam."

Even is zijn stem weg, en de anderen stemmen zacht mee in met hun zangerig „jee"... Dan gaat hij weer voort: „We wilden je dit zeggen, toewan **Petro**. Je gaat weg en je zult ons vergeten, want daarbuiten is de wereld; maar wij blijven hier en we zullen je niet vergeten. Al is de nieuwe toewan **Petro** nog zoo een goed mensch, jij, die hier het eerst gekomen zijt en van wien wij

leische staten werd, gelijk wij reeds mededeelden, een commissie ingesteld, met de opdracht om een onderzoek te doen naar de verbreiding van het opiumverbruik in de Straits en stappen te beramen om dit euvel te beperken of uit te roeien.

De commissie hield den 20en Juli 1907 haar eerste zitting en heeft nu onlangs haar rapport uitgebracht, na 75 getuigen te hebben gehoord, onder wie 33 Europeanen en 42 Chineezzen.

Van deze getuigen waren 5 Europeanen en 16 Chineezzen aangewezen door anti-opium-vereeningingen in het gewest of door vertegenwoordigers van zulke in het moederland gevestigde vereeningingen.

Het rapport gaat eerst na, hoe de huidige toestand is en merkt dan op, dat in de Straits Settlements de opiumpacht bestaat, welke in de practijk gemeenlijk verbonden is met de pacht van sterke dranken, en wel zoo, dat het middel in de drie nederzettingen, Singapore, Penang en Malakka elk afzonderlijk wordt verpacht. De pacht te Singapore is dan veelal verbonden met die in het semi-onafhankelijke Djohore, die te Penang gemeenlijk met de pacht in het aan de provincie Wellesley grenzende siameesche staatje Kedah.

De in Perak, Selangor en Negri Sembilan toegepaste stelsels verschillen eenigermate van dat in Pahang.

In de drie eerstgenoemde staatjes wordt voor de in het binnenland gelegen districten het invoerrecht op opium en de opbrengst van het recht op vergunningsbewijzen voor bereiding en verkoop van opium rechtstreeks door het bestuur geïnd, terwijl het middel in de kustdistricten wordt verpacht. In Pahang wordt het middel over het geheele gebied verpacht.

Het verbruik van opium bedroeg over de jaren 1898—1907 gemiddeld 0.36 bal opium in de Straits, en 0.6 bal in de gefedereerde Maleische staten per hoofd der bevolking.

Hieruit blijkt, dat het verbruik in laatstgenoemde staten grooter is dan in de Straits, wat door de commissie toegeschreven wordt aan het feit, dat het opium in de nederzettingen aan de Straat van Malakka duurder is dan in de Maleische staten.

Uit het onderzoek bleek, dat de meeste schuivers het opium-schuiven in de Straits of in de Maleische staten hadden aangeleerd, wat evenwel door de commissie wordt toegeschreven aan het feit, dat de Chineezzen, die daar komen, tot de laagste klasse der Chineesche bevolking behooren en in hun eigen land geen geld hadden om het opium te bekostigen.

Bij de Chineezzen geldt het opium als een heilmiddel tegen allerlei soort van kwalen, zoodat het dan ook door de beoefenaars der Chineesche geneeskunde op groote schaal wordt aanbevolen.

Velen echter hebben het opium-schuiven in de bordeelen geleerd en hierop komt de commissie later nog eens terug.

Wat de gevolgen van het opium-schuiven betreft meent de commissie dat werkelijk waar zwaar werk gevorderd wordt, als bij het kolen-laden, de man, die niet schuift, in gunstiger conditie verkeert dan de schuiver, maar waar niet zooveel fysieke kracht wordt vereischt, is het verschil tusschen schuivers en niet-schuivers niet noemenswaard. Overigens zijn de kolendragers van Singapore nagenoeg allen schuivers en toch staan ze bekend om het werk, dat zij kunnen verzetten. Overdrevens noemt de commissie al wat gesproken wordt over misdaden, voortvloeiende uit het opiumverbruik, het na-deel voor de gezondheid der schuivers, enzovoort. Wat het eerste betreft wijst de commissie er op, dat de schuiver onder den invloed van het heulsap in

„geleerd" hebben, jij blijft voor ons allen, diep in ons hart, altijd onze toewan **Petro**, onze eigentijke vorst."

Er zijn oogenblikken in ons leven, die wij nooit vergeten, omdat zij zoo mooi zijn, dat zij alle andere, die teleurstelling brachten, vernietigen, — en dit oogenblik vergeet ik nooit. Ik zie het oude witte hoofd met de kleine zwarte songko op, zich buigen op den schouder van mijn man, ik hoor de stem vol ontrouwing opeens smeken: „Ga niet weg! Ga niet weg!" en ik zie al die menschen om ons heen, de handen geheven, de oogen met eene vraag er in... en toen schreiden wij allen, mijn man had tranen in zijn oogen, ik ook, want wij voelden, dat deze tranen echt gemeend waren. Die van vanmorgen mogen ook gemeend geweest zijn, ze ontroerden ons niet zoo als de klank van die oude stem ons ontroerde, die zeide: „Ga niet weg!"

Het was de moeiste belooning, die mijn man krijgen kon, den dank van dezen ouden, grijzen soelawatang, van die andere eenvoudigen en armen, die om ons heen stonden in het vage avondlicht, en wij bewaren dat oogenblik in ons hart als een stukje goud van de zon, die daalt achter de bergen, die haar laatsten schijn over het dal laat verglijden en het blanke stroompje met haar heilig licht kust...

Dan gaan we huiswaarts... voor de laatste maal...

Wordt vervolgd.

FEUILLETON.

AFSCHIED.

BRIEVEN VAN EEN ZWERVELINGE.

Vervolg.

Na dien drukken morgen vol emoties, na den warmen middag, waarin ik „gepakt" heb en het theeuur is afgelopen, gaan mijn man en ik zonder de anderen nog eens „de plaats" door. De snelle tropische schemering daalt. De zon gloeit gouden banen over het dal en achter de bergen — daar beneden aan onzen heuvel liggen vertrouwelijk de lange daken van het marktpleintje. De wegen er om heen schuilen weg tusschen het groen. Zij hebben namen gekregen nog voor ons vertrek, en de vier Europeesche vrouwen, die hier gewoond hebben, zijn zoo „vereeuwigd" — een weg heet naar **Tine**, een naar **May**, een naar **Elly**, en het pleintje voor de raadszaal naar mij en van hier uit, van af het **Mariaplein**, hebben we een overzicht over ons lieve terrasvormige plaatsje... hier zeggen we alles even vaarwel — en terwijl wij daar staan in het zinkende avondlicht, zien wij een troepje menschen bijeengeschoold, daar beneden op de markt — langzaam maakt het zich los, en nu zien wij, dat allen naar ons toe komen. Het zijn menschen uit de omliggende kampongs —

een toestand verkeert, die het hem onmogelijk maakt een ernstige misdaad te plegen, terwijl ten aanzien van het tweede wordt opgemerkt, dat levensverzekeringsmaatschappijen Chineezers in de eerste klasse verzekeren, die tot 116 grein tjandoe daags verbruiken, wat volstrekt niet weinig moet worden geheeten, en die maatschappijen zullen het toch wel weten, meent de commissie.

In tegenstelling met de gangbare meening, dat de opium-schuiver per sé tot onmatigheid moet vervallen, komt de commissie tot het besluit, dat matigheid in het verbruik op den voorgrond staat, onmatigheid slechts in enkele gevallen voorkomt.

Het opium-verbruik is in de laatste tien jaren in de Straits en de Maleische staten niet toegenomen, wat het geheel betreft. Wel moet het verbruik onder de in de Straits geboren Chineezers, over het geheel dezer klasse omgeslagen, zijn toegenomen, maar dit wordt door de commissie toegeschreven aan het feit, dat onder die klasse de meer welgestelde Chineezers worden aangetroffen.

Het kwaad, uit het opium-verbruik voortvloeiende, door sommigen blijkens het gehouden onderzoek overdreven voorgesteld, komt der commissie voor geen redelijke grond op te leveren voor een geheel verbod. Met enkele uitzonderingen gingen de meeste, tegen het opiumverbruik gestemde getuigen, niet verder dan tot een pleit om dat verbruik te beperken. Een verbod zou trouwens slechts zijn door te voeren bij internationale overeenkomst, wanneer het verbruik overal zou zijn verboden, wijl anders de vindingrijke Chineseesche smokkelaars er wel iets op zouden weten te vinden, om opium binnen te smokkelen.

De commissie meent verder, dat het gevaar voor verbreiding van het alcohol-verbruik onder de Chineezers zeer groot zou zijn, indien men het opium-schuiven ging verbieden.

De commissie stelt voor, dat het bestuur 't opium-middel in eigen beheer neemt, dus zonder tusschenkomst van pachters. Voor het geval het bestuur dit voorstel aanvaardt, geeft de commissie het bestuur in overweging om een ambtenaar naar Java te zenden, ten einde daar een onderzoek in te stellen naar de werking der opium-regie.

Wat de wel eens hier en daar toegepaste registratie van schuivers aangaat, komt de commissie tot de conclusie, dat dit een maatregel zou wezen, waaraan zooveel bezwaren en kosten zouden zijn verbonden, dat het onmogelijk zou zijn dien door te voeren.

Het bestuur zou, indien het tot invoering der régie overgaat, evenwel om het euvel te beperken het aantal katten kunnen verminderen, doch wordt het bestaan dier openbare schuif-gelegenheden verdedigd op grond van het feit, dat de schuivers anders thuis zich aan hun pijpje zouden overgeven, waar alle controle onmogelijk zou zijn. Voor den verkoop in het klein blijkt de commissie de voorkeur te geven aan de tusschenkomst van houders van vergunningsbewijzen. Hoezeer het weinig voorkomt, dat vrouwen schuiven; van kinderen werd het in het geheel niet opgemerkt, meent de commissie te moeten aanbevelen den verkoop van tjandoe aan vrouwen en kinderen strafbaar te stellen.

Verder wenscht de commissie, dat het verbruik van opium in bordeelen wordt verboden.

Voorts ziet de commissie een middel tot beperking van het opium-verbruik in verhooging van den prijs.

Wat aangaat het voorstel om de opium-schuivers in de gelegenheid te stellen van hunne gewoonte te worden genezen, teekent de commissie aan, dat zij na een zorgvuldig onderzoek tot het besluit kwam, dat het praktisch nut van zulk een maatregel in geen verhouding zou staan tot de moeite en kosten, verbonden aan de instelling en het onderhoud van de noodige inrichtingen, terwijl zij niet kan nalaten er op te wijzen, dat het niet aangaat de inkomsten der kolonie aan te spreken voor een klein gedeelte van eene enkele klasse der gemeenschap.

Financiële overwegingen op zich zelve doen de commissie reeds, afgescheiden van wat zij tegen een geheel verbod aanvoerde, tot de conclusie komen, dat wat de *Straits Settlements* aangaat, de oplossing der opium-quaestie moet worden gezocht in vermeerderd toezicht en niet in verbodsbepalingen.

Een stap terug?

Onlangs is door de Fransche Kamer van Afgevaardigden de dringendverklaring uitgesproken van de behandeling van een wetsvoorstel betreffende de afschaffing der vertegenwoordiging van Fransch-Voor-Indië in het parlement.

De Franschen beleven niet veel genoegen van hun zoo dikwerf geprezen vrijgevigheid, welke aan de zoogenaamde oudere koloniën vertegenwoordiging in Kamer en Senaat toestond.

Afgevaardigden en senatoren voor die koloniën hielden deze meerendeels voortdurend in beroering, door van Parijs uit het vuurtje te stoken, maar een enkele als de zwarte afgevaardigde van Guadeloupe, Legitimus, nam zelfs niet de moeite om naar Parijs over te steken en bleef op zijn eiland z'n krant redigeeren, terwijl in het wetgevend lichaam te Parijs bij procuratie voor hem werd gestemd.

In Fransch Voor-Indië gaf evenwel die vertegenwoordiging in het Fransche parlement reeds sedert tal van jaren aanleiding tot de meest ergerlijke knoeierijen, totdat nu eindelijk de maat vol schijnt te zijn.

Het is nu eerstdaags, den 20en Maart a.s., juist 120 jaar geleden, dat voor het eerst de parlementaire vertegenwoordiging aan de orde werd gesteld.

Den 4en Juli 1789 werd door de Nationale Vergadering bepaald dat Saint Domingo door zes afgevaardigden zou worden vertegenwoordigd. Eenige weken later werd de vertegenwoordiging van Martinique goedgekeurd en achtereenvolgens volgde daarop de goedkeuring op de vertegenwoordiging van de andere koloniën, die toenmaals onder Fransche vlag stonden.

Reactie in Duitsch Oost Afrika.

De „Kölnische Zeitung“ is alles behalve goed te spreken over een maatregel, die bij de koloniale begrooiting met betrekking op Duitsch Oost-Afrika wordt voorgesteld.

„Er is, schreef het blad, zóóveel en dikwijls zeker terecht geklaagd over het assessorisme en de bureaucratie in ons koloniaal bestuur, dat men eigenlijk zou moeten aannemen, dat deze klachten ten minste zooveel indruk hebben gemaakt, dat men zich wel zou bedenken alvorens over te gaan tot maatregelen van bureaucratie willekeur. Verre van dien wil het koloniaal bestuur bij de nieuwe begrooiting met één pennestreek de in Duitsch Oost-Afrika bestaande lokale besturen vernietigen en daarbij zelfs, waarvoor in de Duitsche bestuurs-geschiedenis met hare vele fasen, waarin de reactie aan het woord was, moeilijk een voorbeeld zal zijn te vinden, het op rond 769000 mark geschat vermogen der oost-afrikaansche gemeenteverbanden ten behoeve van den fiskus aan zich trekken.“

Het keulse blad geeft dan de door 't bestuur voor bedoelden maatregel aangevoerde redenen weer:

Aan de indertijd bij besluit van den rijkskanselier van 29 Maart 1901 ingestelde gemeenteverbanden zouden niettegenstaande vele voordeelen zóó groote nadeelen kleven, dat de opheffing aanbeveling verdient. Ten eerste maakte de, aan die verbanden verleende rechtspersoonlijkheid het onmogelijk om uit de inkomsten van de meer bevoorrechte verbanden de minder financieel krachtige te steunen. Verder werden onder de huidige omstandigheden niet onbeduidende, in de kolonie geïnde sommen wel is waar op deskundige wijze besteed, doch was hierop elke controle van de rekenkamer onmogelijk. Daar wijders de uit de districts-ingezetenen aangewezen districts-raden hunne raadgevingen hadden te bepalen tot dat deel der inkomsten en uitgaven, welke als gemeentelijke in de begrootingsplannen der gemeenteverbanden voorkwamen, werden de andere op de begrooiting der kolonie voorkomende posten aan hunne goedkeuring onttrokken, zoodat te dezen aanzien de ervaring en zaakkennis der districts-raden niet tot haar recht kwamen.

De „Kölnische“ acht de aangevoerde motieven gezocht en wijst er op, dat, indien al door de gemeenteverbanden werkelijk fouten mogen zijn begaan, dat vooral moet worden toegeschreven aan de geringe waardeering en het gebrek aan toezicht van de zijde van het bestuur der kolonie. Juist het zelfbestuur in Oost-Afrika een geheel nieuw, met het oog op het koloniaal bestuur in het algemeen met vreemde te begroeten feit was, ware het zaak geweest voor het opperbestuur te Berlijn en het koloniaal bestuur om aan den verderen opbouw te werken. Insteede daarvan werden de gemeentebesturen aan zich zelve overgelaten, tenzij de gelegenheid zich voordeed om ze lastig te vallen.

Met dat al hebben de gemeentebesturen toch nuttig werk verricht en dr. Arning, die in de laatste jaren Oost-Afrika eenige malen bezocht, schreef daaromtrent het volgende in het tijdschrift „Main-Brücke“:

„Ieder onbevooroordeelde, die de toestanden heeft bestudeerd, moet erkennen, dat overal in de districten, waar civiel bestuur was ingevoerd en de gemeenteverbanden werkten, inderdaad veel goeds tot stand gekomen is. De ongezonde plaatsen werden gezond gemaakt; overal in het land werd gezorgd voor een druk marktverkeer, grootendeels in zelf-opgerichte markthallen. Er werden wegen aangelegd en bruggen gebouwd; overal werden scholen voor inlanders opgericht, waartoe de gebouwen op kosten der gemeenten werden gebouwd, terwijl het personeel door de gemeenten werd betaald.“

De „Kölnische Zeitung“ meent dan ook er op te moeten aandringen, dat de Deutsche Rijksdag den voorgenomen maatregel niet goedkeure.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Die Orang Kubu auf Sumatra, von D. Br. Hagen (Band 2 der Veröffentlichungen aus dem Städtischen Völker-Museum, Frankfurt am Main).
De Nederl.-Indische Archipel schijnt nog immer

een bijzondere aantrekkingskracht uit te oefenen op buitenlandse geleerden, om van de vele toeristen en natuuronderzoekers, die zich echter in den regel tot Java bepalen, niet eens te spreken. Dr. A. B. Mejer zocht b.j.v. zijn ontginningsterrein op Nieuw-Guinea; de Sarasins (geen broeders, maar neven) ontdekten een groot deel van Celebes; doch Sumatra (en de aan de Westkust gelegen eilanden) spant wel de kroon! Herinneren we slechts aan den Italiaan Modigliani, die over Enggano en Nias en de Bataklanden uitvoerige monografieën samenstelde; aan Dr. W. Volz en aan Dr. A. Maass, wier namen eveneens onafscheidelijk aan Sumatra verbonden zijn. Maar ook bovengenoemde geleerde, Dr. B. Hagen, anthropoloog en ethnoloog, mocht, ook voor hij zijn hierbedoelde studie over de Orangs Koeboe schreef, met eere genoemd worden.

Dit laatste uitvoerige werk van Dr. Hagen getuigt ongetwijfeld van diepe studie van een volk-stam in Midden-Sumatra, die door haar eigenaardige levenswijze, haar afzondering, primitieve gebruiken enz., zich ook thans nog zoo zeer onderscheidt van de omringende meer beschaalde bevolking. Het heeft bovendien de groote verdienste, dat Dr. H., de Duitscher, alles wat tot dusverre over de Koeboes door Nederlanders was gepubliceerd met angstvallige nauwkeurigheid raadpleegde en verwerkte (getuige zijn uitvoerige bronvermelding*) zoodat veilig kan worden aangenomen, dat de schrijver, die bovendien persoonlijk de door de Koeboes bevolkte streken bezocht, het interessante onderwerp volkomen heeft beheerscht.

Het prachtig geïllustreerd en van een kaart voorzien werk wordt hier te lande uitgegeven door de firma Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage.

De Indische Mercur, 1909. No. 4.

In dit Nr. is opgenomen de discussie naar aanleiding der voordracht van den heer G. Elink Schuurman Gzn. (in de Ned. afd. van de N.-I. Maatsch. van Nijverh. en Landb.), over: „Eenige beschouwingen over de tegenwoordige koffiecultuur op Java.“ Die discussie bepaalde zich in hoofdzaak tot besprekingen omtrent de minder- of meerderwaardigheid van de Robusta-koffie waarover de meeningen nogal uiteenliepen.

Overigens geeft dit Nr. eene bespreking van het verslag over het jaar 1907, van het Algemeen Proefstation te Salatiga, door Dr. K. W. van Gorkom. — Het verslag der algemeene vergadering der Soekaboemische landbouw-vereeniging, den 21 Dec. te Bandjeng gehouden. — Een uittreksel uit de Handelsberichten van 21 Jan. 1909 met betrekking op de in het eind van het vorig jaar gehouden Internationale caoutchouc-tentoonstelling te Londen, waarop de Ned. koloniën lang geen slecht lignuur maakten. — Eindelijk de gewone wekelijksche rubrieken, als Kultuurberichten; Kleine med. deelingen; Financiële berichten en verslagen, enz.

Teysmannia, jaarg. 1908. No. 12.

Bevat de navolgende bijdragen: Nieuwe en minder bekende koffiesoorten (VI: Uganda-koffie) door Dr. P. J. S. Cramer. — De groote internationale vijfjaarlijksche tentoonstelling te Gent, door H. J. Wigman. — Korte aantekeningen over kina (vervolg), door Dr. A. Rand. — Eene eigenaardige ziekte van de Agave rigida, door E. de Kruijff. — Een paar gevallen van tropischen plantengroei, door Dr. J. Groneman (met platen). Over het coffeïne-gehalte van eenige op Java gekweekte koffiesoorten, door Dr. K. Gorter. — Hetgeen voor een aetherischen oliënfabrikant van belang is te weten (vervolg), door A. W. K. de Jong. — De ziekten der theeplant (vervolg), door Dr. Ch. Bernard. — Korte berichten, uitgaande van het Departement van Landbouw: Gegevens omtrent bataten (Ipomoea batatas Poir ketela rambat), door J. E. van der Stok. — Marktberichten uit Europa. — Beschikbare zaden en planten.

Vereeniging Moederland en Koloniën.

Het jongste nummer van het orgaan van bovengenoemde vereeniging bevat het belangrijke verslag

*) Met welk een nauwgezetheid de schrijver werkte, blijkt wel het duidelijkst als hij mededeelt dat de eerste berichten over de Koeboes werden gepubliceerd door J. E. de Sturler in de Javasche Courant van 28 April 1827, overgenomen door E. de Waal in het tijdschrift Indisch Magazijn, jaarg. 1845. Blijkbaar tot zijn spijt moest de schrijver zich nu behelpen met dien overdruk, omdat 't hem niet mocht gelukken de Javasche Courant van 1827 in handen te krijgen; deze „war selbst in den Holländischen Bibliotheken nicht auszutreiben.“ Jammer intusschen dat Dr. Hagen zich niet heeft gewend tot de Koloniale Bibliotheek hier ter stede (Van Galenstraat 14) waar men hem zeker gaarne in de gelegenheid had gesteld het verlangde te bekomen.

der vergadering van 18 Dec. j.l., waarin de heer G. W. de Visser, Kapitein-Luitenant ter Zee, eene voordracht hield over Diepzeevisscherij met stoomschepen en vrachtaart in Nederlandsch-Indië.

De Gids. Februari 1909.

In het nieuwe Gids-Nr. schrijft Mr. C. Th. van Deventer een opstel, getiteld: Amerika in Azië, waarin hij uiteenzet hetgeen door de Amerikanen op de Philippijnen in korten tijd werd tot stand gebracht ten bate der bevolking, en als vanzelf in vergelijking treedt met het nabije Ned. O.-I. eilandrijk. Des Heeren van Deventer's oordeel ten deze luidt als volgt:

„De beteekenis, die dit optreden der Amerikanen naast onze indische deur voor ons hebben moet, kan moeilijk worden overschat. Van een vergelijking met Britsch-Indië kon altijd nog beweerd worden, dat zij mank ging, omdat daarbij ongelijksoortige landen en ongelijksoortige volken naast elkander werden geplaatst. Hier echter heeft men te doen met een eilanden-groep, die geographisch met de onze één geheel vormt en welke bevolking tot hetzelfde ras behoort als de groote meerderheid der nederlandsch-indische. Alle gegevens zijn er dus voor een zuivere onderlinge toetsing van de bereikte resultaten. De hoofddruk nu dien, als men zoodanige toetsing beproeft, Taft's rapport *) achterlaat, kan geen andere zijn dan dat althans Java in sommige materiele opzichten — verkeerswegen en gemeenschapsmiddelen vooral, maar ook verscheidene andere pas door de Amerikanen behoorlijk georganiseerde, bij ons sedert jaren reeds geregelde onderdeelen van arbeidszorg — de Philippijnen vooruit is, doch dat ten aanzien van de intellectuele ontwikkeling der inlandsche bevolking geheel nederlandsch bij amerikaansch Azië verre ten achter staat.”

Ten deele kan zulks verontschuldiging vinden, zegt Mr. van Deventer, in het feit der met zoo uitnemenden uitslag ondernomen kerstening door de Spanjaarden van de aan hun gezag onderworpen Filipino's, die hun het beschavingswerk op wester-schen grondslag veel gemakkelijker heeft gemaakt dan het ons, staande tegen een overweldigende meerderheid van onderdanen, die den Islam of het heidendom getrouw bleven, ooit vallen kon.

Verder brengt deze Gids-aflevering een bijdrage van Prof. A. A. W. Hubrecht over Nederlandsche natuuronderzoekers in Nieuw-Guinea, tot uitgangspunt hebbend de navolgende geschriften: Nova Guinea. Hl. G. A. J. van der Sande: Ethnography and anthropologie; Mr. H. A. Lorentz: Eenige maanden onder de Papoeas; De Zuidwest Nieuw-Guinea expeditie 1904/5 van het Aardrijkskundig Genootschap; Bulletin No. 41—58 van de Maatschappij tot bevordering van het natuurkundig onderzoek der Nederl. Koloniën; en Diverse opstellen in het Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap. — Schrijvers samenvattend artikel besluit met den wensch, dat het Gouv.-Gen. Van Heutsz moge gegeven zijn te beleven, dat „onder zijn bewind verstandige, doch krachtige samenwerking van alle daartoe beschikbare middelen er toe leide, dat Nieuw-Guinea's sneeuwgebied in 1909 door Nederlanders het eerst bereikt worde!”

Weekblad voor Indië.

No. 36 van den loopenden jaargang bevat: Indische bagno's, door M. van Geuns (eene critische bespreking inhoudend van de gelijkkluidende, eenige maanden geleden verschenen brochure, waarin de toestand op suikerondernemingen werden geheld door een anonymus). — Historische plekjes in Atjeh (met platen), door Gabriël (slot). — De geschiedenis van Soerabaja, door J. E. Jasper. — Indrukken van den dag (Chroniqueur heeft het ditmaal over het vrouwenkiesrecht in Indië, waarvoor Mevr. Kooy—van Zeggelen, „de sympathieke echtgenote van kapitein Kooy, redacteur van het Indisch Militair tijdschrift”, zoozeer ijvert; over het tooneel en over de spoorwegen in Indië).

No. 37 van genoemd weekblad is nagenoeg geheel gevuld met tekst en platen over de bekende Darmasmoordgeschiedenis. — Overigens treedt Chroniqueur als raadgever op als hij vertelt welke houding zijns inziens de Vereeniging Oost en West (de Indische wel te verstaan) dient in te nemen ter gelegenheid der a.s. Brusselsche tentoonstelling.

*) Mr. C. Th. van Deventer doelt hier op het door hem besproken „Special report of Wm. H. Taft, Secretary of War, to the President on the Philippines. Dit rapport van Taft, tegenwoordig President der Ver. Staten, is eene samenvatting van zijn inzichten omtrent heden, verleden en toekomst van de Philippijnen, na een persoonlijk onderzoek ter plaatse.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de navolgende publicaties:

Overzicht naar de mindere welvaart op Java en Madoera. VIIIb. Regenval op Java. Uitkomsten der waarnemingen op ruim zeven honderd stations op Java in het tijdperk 1879 tot 1905, door Dr. W. van Bemmelen. (Afzonderlijke bijlage van het overzicht van de uitkomsten der gewestelijke onderzoeken naar de Irrigatie en daaruit gemaakte gevolgtrekkingen). Batavia, Javasche Boekhandel & Drukkerij. 1908.

Surinaamsche Almanak voor het jaar 1909 (twee en twintigste jaargang). Paramaribo, H. B. Heyde.

Verslag van het inlandsch creditwezen (opge-maakt door den Inspecteur H. Carpentier Alting), loopende tot Augustus 1908. (De statistieke gegevens omtrent het bedrijf der afdelingsbanken betreffen het boekjaar 1907). Batavia, H. M. van Dorp & Co. 1908.

Deli-schetsen. Langs den Middenweg, door X. L. Deze bijdrage in „Eigen Haard” van 30 Januari j.l. behandelt in hoofdzaak het werk der koelies op eene tabaksplantage. Het artikel is traai geïllustreerd.

Der Islam bei den Batak, von G. K. Simon. Dit opstel van zendeling Simon neemt het 4e stuk van jaargang 1908 der Mededeelingen van het Nederlandsche Zendelinggenootschap geheel in beslag. Volgens den schrijver worden de Bataklanden door ongeveer een half miljoen menschen bewoond; van dezen belijden 125.000 den Islam, zijn 80.000 tot het Christendom overgegaan, terwijl de rest Heidendisch is.

INGEZONDEN.

Den Haag, 1 Febr. 1909.

Aan

de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad.

Mijne Heeren,

Aan het slot van zijne in het Koloniaal Weekblad van 21 Januari j.l. opgenomen beschouwingen over het couranten-verslag der lezing van Prof. Carpentier Alting in het Indisch Genootschap, maakte de heer C. R. Bakhuizen van den Brink eenige opmerkingen over het feit, dat de in het debat door Mr. A. van Gennep gebruikte woorden: „Door wie wordt de Inlander niet afgezet?” met gelach begroet werden.

Nu geen der naast-geroepenen het noodig heeft geacht tegen die opmerkingen verzet aan te teekenen, acht ik mij, als één der aanwezigen in de bewuste vergadering — en een die meegelachen heeft — gerechtigd u eenige plaatsruimte te vragen om te voorkomen, dat de lezers van uw blad onder den indruk zouden blijven, alsof inderdaad het feit zelf, dat de inlanders vaak worden afgezet, in het Indisch Genootschap geen andere, dan gevoelens van vroolijkheid zou opwekken.

De inleider had uitvoerig gesproken over de nadeelen, aan het verkeer der inlandsche zaakwaarnemers verbonden, waarbij natuurlijk de nadruk viel op de omstandigheid, dat zij hun cliënten veel geld laten betalen voor in werkelijkheid waardeloozen bijstand; een schets van hun persoonlijk optreden gevende, had Mr. Carpentier Alting hun voorts allerlei minder goede eigenschappen, als: aanmatiging, ruwheid en gebrek aan vormen ten laste gelegd. Mr. Van Gennep meende op die bestrijding wel wat te kunnen afdingen, verklaarde dat hij ook wel bescheiden en hoffelijke inlandsche procureurs had gekend, enz. „En wat nu dat afzetten van hun cliënten betreft...” vervolgde hij, en toen werd iedereen aandachtig; immers, dat was de hoofdzaak, waarbij de betere of slechtere manieren en wat er verder vermeld was in het niet verzonk. Wat zou de spreker hier wel tegen gaan aanvoeren? En toen kwamen de bewuste woorden: „Ja, door wien wordt de inlander eigenlijk niet afgezet?”

Had men geen recht om over zulk een opmerking te lachen? Het gelach was inderdaad niet anders, dan een eenigszins luidruchtig schouderophalen over den inval, om een ernstig betoog met zulk een argument te gaan bestrijden. De verslaggever kon aard en beteekenis dezer uiting natuurlijk niet nader aanduiden, doch géén der aanwezigen zal één oogeblik onder den onjuisten indruk zijn gekomen, dat hier om den afgezetten inlander werd gelachen. En zoo de lezing van het verslag dien indruk al kón opwekken, lag het dan niet voor de hand naar een andere verklaring te zoeken, waar het hier gold een vergadering van het Indisch Genootschap? De leden van het genootschap zullen toch ook naar de meening van den heer Bakhuizen v. d. Brink, wel niet bij uitnemendheid zijn te zoeken onder hen, die „onverschillig voor het waarachtige heil van Indië”, opgaan in „partijbelangen en verkiezings-manoeuvres”.

Onder dankzegging voor de mij te verleenen plaatsruimte, heb ik de eer te zijn,

uw dw. dr.: E. MORESCO.

Naamlijst van nieuw toegetreden Leden.

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes Ph. J. v. d. Veen, Sigarenfabr., Amsterdam / 1.50, lid; E. A. Schneider, 1e Luit. O.-I. L. - 1.50; Mejr. S. J. C. Bosscher, Ondwes., O.-I. (m.v.) - 1.50; Mevr. de Wed. Francis, geb. L.M. v. d. Ven - 1.50; Mevr. de Bsse. L. J. v. d. Borch v. Rouwenoord - 1.50; A. C. v. d. Sande Lacoste, gep. Sch. b. Nt. - 1.50; Mevr. V. Daum, geb. Brumstede - 1.50; J. v. Leeuwen, gep. Onderw., 1e kl. N.-I. - 1.50; Mevr. J. J. Klene, pensionhoudster - 1.50; L. J. v. d. Waals 1e klerk Min. v. Kol. - 1.50; Mevr. de Wed. W. J. J. Rijnders, geb. Stoelman - 1.50; De Vereen. van Ambt. B. B. N.-I. - 15.— don.; W. F. Gerdes Oosterbeek, Comm. bjh D. v. Kol. - 1.50, lid; J. W. de Bruijn Kops, Ing. B. O. W. - 1.50; J. A. F. Keetell, Kapt. b. d. Landweer - 1.50; Mevr. Bücker, geb. Lafontaine - 1.50; Mevr. de Wed. G. J. Graichem. - 1.50; Mevr. H. J. ter Braake - 1.50; W. J. B. Watter, Pianist - 1.50; J. F. Colinet, Werktuigkundige - 1.50; A. Kisjes, gep. Luit. Kol. O.-I. L. - 1.50; N. N., Resident (m. v.) - 2.50; A. H. F. W. Ockerse, Secr. d. Res. Bank - 4.—; W. C. Muller, Adj.-Secr. Ind. Gen. - 1.50; Van Golverdinge en van Peurseem, Boekh. - 1.50 abon.; Van Beek's Boekhandel - 1.50, lid

(Allen te 's-Gravenhage.)

Table with 2 columns: Name and Amount. Includes Mevr. A. Sneathlage, geb. Raedt van Oldenbarneveldt, Den Helder - 1.50; F. W. A. Creutzberg, Cand. Ind.-Ambt. Leiden - 1.50; K. A. Kappen, Jur. Cand. - 1.50; D. Brunet de la Rochebrune, Idem - 1.50; J. van der Tas, Ind.-Ambt., Leiden (Oegstgeest) - 2.50; J. Marren, Privaat Onderwijzer moderne talen, Nijmegen - 1.50; Mejr. C. Fock, Paramaribo - 1.50

Aan leden, die verhuizen, wordt verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulststraat 51, kennis te geven met vermelding zowel van het oude als het nieuwe adres.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 31 Dec. 1908. No. 105.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de 1e commies bij het Dep. van Fin. G. Th. Hagenstein; de ambtenaar op wachtgeld J. Th. van Oord; de klerk te Tandjong Pinang A. B. Dias; de opziener bij 't boschwezen L. P. F. A. Lans en de leerling-opziener C. A. Hoeke; de klerk bij de S. S. op Java E. J. W. Anthonys; de adm. 1e kl. bij den gouv. pandhuisdienst W. J. Brouwer.

Benoemd: tot tijdelijk adjunct-adviseur voor de bestuurszaken der buitenbezittingen W. Frijling; tot commies op het bureau van den adviseur als voren, Ph. J. Kutter; tot lid bij den gewestelijken raad van Cheribon G. A. van Putten; tot adm. bij de gouv. pandhuizen A. P. Rozet; tot presid. van den Raad van justitie te Semarang Mr. F. E. Couperus.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. v. B. B., de ritmeester der cavalerie W. Wynaendts van Resandt.

Benoemd: tot inlandsch officier van justitie bij den landraad te Meester Cornelis, Raden Adinegara; tot lid van den landraad te Tandjong Balaï, Tambi Gandjoe.

Geplaatst: in de res. Pekalongan, de burgerlijk ambtenaar A. H. Moreu; in de res. Palembang, de controleur R. J. Koppenol.

Benoemd: tot onderwijzeres 1e kl. Mejr. J. M. van der Voort; tot onderwijzer 3e kl. D. Dekker.

Overgeplaatst: van Koba (Banka) naar Buitenzorg, de inl. arts Raden Adjo; van Soemenep naar Soerabaja, de id. Mas Irsan; naar Banka de dokter-djawa Raden Mas Soekardi.

Benoemd: tot 1e klerk bij 's Lands kas te Batavia P. I. Entzinger.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol de officier van gezondheid der 1e kl. P. Wijn.

Buitengewoon bevorderd: tot kapitein de 1e luit. der inf. G. F. B. Watrin en zulks als belooning voor de door hem bedreven schitterende wapenfeiten en zijne uit daden gebleken buitengewone militaire talenten.

Overgeplaatst: naar Soemedang de 1e luit. der genie A. G. van Daalen.

Als extra-bijvoegsel bevat bovengenoemde Jav. Courant het Maandrapport omtrent den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo November 1908.

**

**Magazijn
Het Anker,
49 Veenestraat,
27 Heulstraat
Den Haag**

**Witte Goederen.
Uitzetten voor Nederland en Koloniën**

**Vraag
en
Prijsopgaaf
Zichtzending.**

voor Heeren, Dames en Kinderen.

Uit de Javasche Courant van 5 Januari 1909. No. 1.
Wetgeving, enz.

I. Kon. Besluit regelende den tekst van de eerste vijf hoofdstukken van het reglement op het rechtswezen in de residentie Rioew.

II. Idem wijzigingen en aanvullingen bevattend van het Reglement voor het weduwen- en wezenfonds der officieren van de landmacht in Nederl.-Indië.

III. Idem van het overtochtsreglement.
Voorts bevat dit Nr. het Verslag der voornaamste gebeurtenissen in het gouv. Atjeh en Onderhoorigheden gedurende de maand October 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den contr. B. B., F. R. Monteiro en E. E. W. G. Schröder en aan den ambtenaar op wachtgeld G. K. B. Agerbeek.

Ontslagen: op verzoek eervol, de ambtenaar ter beschikking van den Dir. van B.B., J. H. A. Bekbergen; de klerk bij den post- en telegr. dienst F. A. Wolff en mej. M. H. Routier.

Benoemd: bij den dienst der opiumregie tot depôt-houder te Batavia H. A. Latuperisa; te Kediri J. W. v. Mandvelt; te Padang Ch. E. Heaviside.

Bevorderd: ter algem. secretarie tot 1e klerk H. J. Roijers en F. Mutter.

Gesteld: ter beschikking van den inspecteur van het Inlandsch creditwezen de ritmeester der cavalerie op nonactiviteit P. Sorgdrager. 1

Benoemd: tot Inl. off. van justitie in het regentschap Soerabaja, Soerjoasmoro; in Sidoardjo, Mas Tjitroprodjo; bij den landraad te Djombang, Raden Djamil; tot lid van den landraad te Djokjakarta, Raden Temenggoeng Kartonegoro, Raden Temenggoeng Poerbonegoro en Raden Temenggoeng Soerjadi; tot onderwijzer 3e kl. J. F. Maréchal te Djokjakarta; D. Scheygrond te Semarang; tot hulponderwijzeres mej. M. A. Theunissen.

Overgeplaatst: naar Loewoek (Celeb.), de dokter Djawa Raden Soekardi; naar Wonosobo de idem Raden Soekonto.

Militair Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst 1 jaar verlof naar Europa aan den kapl. der inf. J. Graaff.
Ontslagen: op verzoek eervol de schrijver bij de mil. administratie J. Godijn.

**Lijst van aangekomen en vertrokken
Passagiers uit en naar de Indiën.**

Passagiers van het s.s. Rindjani; gezagvoerder T. Bakker; van Rotterdam naar Ned.-Indië 30 Jan. 1909. Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. M. E. Brodhaag met echtg. en k; mej. M. D. Sutherland; S. R. A. van Vlodorp; G. S. Reeman; mej. E. P. Schiess; mevr. N. G. van Witzenburg-Wijn-delts en k; mevr. F. W. C. Akkerman-Raaijmakers en k; G. M. Bruins met echtg. en k; E. Hoogenboom; F. G. M. Muller; E. C. van de Roemer; J. J. Bitters; L. A. Bajetto; A. Bax; J. Steevens; N. H. Bavinck; benevens een detachement supplement-troepen; naar Lissabon: F. Sternberg; naar Tanger: mej. Winkler; te Southampton scheept zich in: naar Tanger: Miss Mansel Pleydell; te Marseille zullen zich inschepen: J. van Nieuwenhoven—Hielbach en echtg.; A. J. Tiel en echtg.; D. Th. Suerhoff; W. L. de Melverda; Mr. Alex. Moody Stuart; J. E. Foekens; K. E. Schutt; C. J. Tirion met echtg. zoon en dochter; H. de Lorm; N. J. Koolemans Beynen; G. J. R. Moray; Mevr. wed. A. C. J. F. Deeleman—Born; mej. E. J. M. F. Born; J. A. Spiering; naar Port-Saïd: G. P. v. d. Leede; G. Dubbeldam;

Passagiers van het s.s. Ophir; commandant W. J. Boon; van Batavia 7 Januari 1909; van Marseille 30 Januari; van Batavia L. Tielenius Kruijthoff met echtg.; F. C. le Comte met echtg. en 2 k.; H. B. van de Rovaart met echtg. en d; mej. M. H. M. Oppenoorth; mej. J. Razouij Kuhr; J. P. Talens met echtg. en 3 k; H. J. Huidekoper; W. à Brakel Reiger; J. W. de Vries; H. P. N. Hoogervorst met 2 k; mej. D. Hoogervorst; B. Hendrikse; G. J. Nauta; H. Riem; J. Weber; J. Schmit; F. Mentink met echt. en k; W. H. Muffler; L. P. Kemeling; J. Ph. W. de Ruijter; B. Bijdt; benevens H. M. troepen en schepelingen; van Padang; J. A. Ruijs, Keulen; naar Padang: mevr. wed. J. E. Bastiaans geb. Zerf met 2 k; R. D. Verbeek.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.
Telef. Interc. 4796. A

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Wederom ontvangen versche Samballans, Badjak, Petis, Peteh, Kemirie, Ikan Merah, Telor Troeboek, Oed Bassa, Brandal, en Sambal Oelek, Mie, Goela Djawa; Goela aren, Ikan Merah, Indische Zuren en Siropen. Diverse Kerrie soorten, Dodol-en Wadjeek.
ADJAR SARI THEE steeds voorhanden. Minzaam Aanbevelend,
BILLIJKE PRIJZEN.

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA”

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

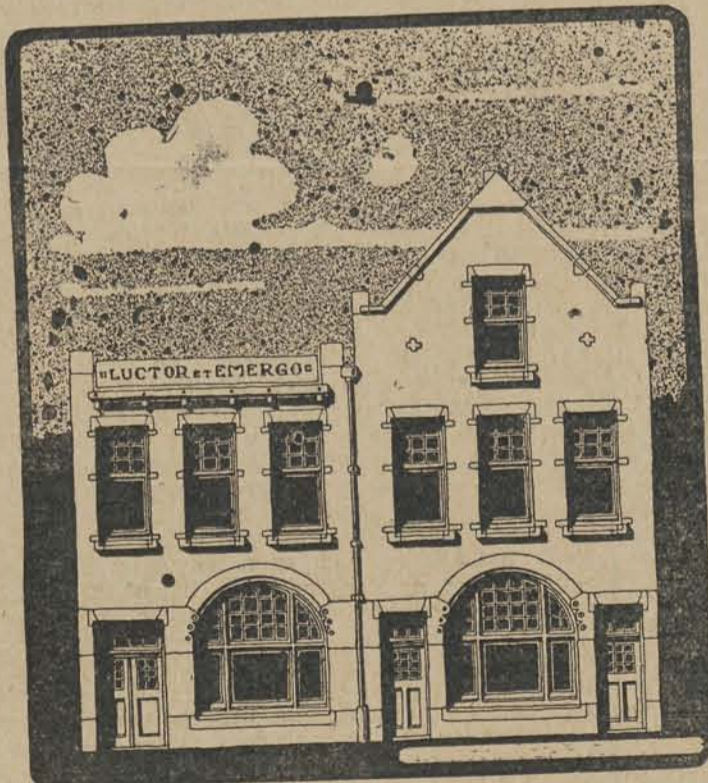
CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.
HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

N.V. Electrische Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

Den Haag

De Bilt bij Utrecht

Villa te huur gemeubileerd f 1000

desverlangd ongemeubileerd, in Kloosterpark, bevattende 7 Kamers, Keuken, Fietskamer, Kelder, Schuur met Tuin.

Te bevragen bij WALTMANN & Makelaars, Utrecht.

VACANT.

Gouden Medaille.

Paris 1889

Internationale Tentoonstelling

Haargroeimiddel

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het succes kan verwachten. Men vraagt overtuiging daarvan aan, de vele attesten herstellende, welke gaarne op aanvraag thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

G. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Succes bijna altijd zeker.